

ใบความรู้เรื่อง แนวทางความสุขจากการทำงานจากแนวคิดของอิกิไก
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง แนวทางความสุขจากการทำงาน
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง เรียนรู้จากบุคคลที่เต็มเปี่ยมด้วยความสุขจากการทำงาน
รายวิชา การงานอาชีพ ๒ รหัสวิชา ง๒๑๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

แนวทางความสุขจากการทำงานจากแนวคิดของอิกิไก

สถานการณ์โควิด-๑๙ อาจจะมีข้อดีตรงที่คนส่วนใหญ่ไม่ต้องเดินทางออกจากบ้านหันมาเรียนออนไลน์ WFH ๑๐๐% ลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ลดการเผชิญมลพิษทางอากาศ ลดการความเสี่ยงในการรับเชื้อโรค แต่ขณะเดียวกัน การอยู่ในสภาวะแวดล้อมเดิมเป็นเวลานานนับปีในขณะที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มีการอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างเป็นหมวดหมู่ มิได้ใช้ชีวิตอยู่เพียงคนเดียวตามลำพังแต่อย่างใด ต้องทำกิจกรรมร่วมกันอยู่ตลอดเวลา เมื่อต้องใช้ชีวิตอยู่ในที่จำกัด ซ้ำไม่มีเวลาเริ่มงานหรือเลิกงานเป็นเวลาเพราะนายจ้างคิดว่าอยู่บ้าน จะคุยงานเมื่อไหร่ก็ได้ ประชุมงานถึงกี่โมงก็ได้พร้อมทำงานได้ตลอดเวลา ทำให้เกิดภาวะที่เรียกว่า Burnout Syndrome หรือหมดไฟ ในการทำงาน โรคนี้เกิดได้ทุกวัย ทุกเพศ เช่น บุคคลที่ต้องแบกรับหน้าที่หนักจนเกินไป หรือบุคคลที่ทำงานหรือใช้ชีวิตรูปแบบเดิมๆที่จริงจังเกินไป ขาดความยืดหยุ่น ก็อาจเกิดอาการเหล่านี้ได้

ภาวะหมดไฟในการทำงาน หรืออาการ Burnout Syndrome ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโรคใหม่จากองค์การอนามัยโลก (WHO) เป็นผลจากความเครียดเรื้อรัง ในสถานที่ทำงาน ซึ่งควรได้รับการดูแลจากแพทย์เฉพาะทางก่อนจูนแรงและดูแลสุขภาพใช้ชีวิต ภาวะนี้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจที่เป็นผลมาจากความเครียด จนบางครั้งรู้สึกเหนื่อยล้าทางอารมณ์ เบื่อหน่าย ไม่หยิบจับทำอะไร รู้สึกสูญเสียพลังงานทางจิตใจ มองงานที่กำลังทำอยู่ในเชิงลบขาดความสุข สนุกในเนื้องาน หมดแรงจูงใจประสิทธิภาพการทำงานต่ำลง บางรายอาจรู้สึกเหินห่างจากเพื่อนร่วมงาน จนทำให้มีความรู้สึกหมดเรี่ยวแรงในการทำงานและใช้ชีวิตประจำวัน อาการเหล่านี้จัดอยู่ในกลุ่มอาการไม่รุนแรงเท่ากับโรคซึมเศร้า แต่หากปล่อยไว้และอยู่ในสภาพแวดล้อม และสภาพอารมณ์ลักษณะนี้เดิมๆ อาจส่งผลต่อการทำงานเช่น ประสิทธิภาพการทำงานลดลง อาจคิดเรื่องลาออกในที่สุด หรือนานวันเข้าก็อาจเกิดโรคซึมเศร้าได้เช่นกัน ทั้งนี้ภาวะหมดไฟในการทำงานยังส่งผลถึงร่างกายด้วยเช่นกัน เช่น นอนไม่หลับ กังวลใจทุกครั้งที่ต้องทำงาน รู้สึกเหนื่อยล้า อ่อนเพลีย อาจมีอาการปวดศีรษะ คลื่นไส้ อาเจียน รวมถึงปวดเมื่อยร่างกาย และประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ในบางรายอาจมีอาการแปรปรวน รู้สึกสิ้นหวัง ล้มเหลวในการทำงาน หงุดหงุดจนแสดงออกด้วยการทะเลาะเบาะแว้งในที่ทำงาน หากเป็นมากขึ้นอาจปิดกั้นตนเองจากเพื่อนร่วมงาน พูดน้อยลง ขาดสมาธิและความคิดเริ่มสร้างสรรค์

จากบทความสถานการณ์ดังกล่าวทำให้เห็นถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในการทำงานหรือการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การเรียนหนังสือ, การดูแลครอบครัว เป็นต้น ดังนั้นในการศึกษาแนวทางความสุขจากการทำงานจากแนวคิดของอิกิไก จึงอาจใช้จุดประกายแนวคิดแก่ผู้ศึกษาที่จะเติบโตทำอาชีพในสาขาต่างๆ จนกระทั่งเจ้าขององค์กรควรให้ความสำคัญในการสร้างสมดุลการใช้ชีวิตของคนทำงาน ตลอดจนผู้ประกอบการอาชีพนั้นควรเห็นคุณค่าในงานอาชีพเพื่อเกื้อกูลทำประโยชน์ต่อสังคมร่วมกัน เพื่อจะได้ลดปัญหาบุคคลที่ต้องแบกรับหน้าที่หนักจนเกินไปที่อาจจะเป็นปัญหาระดับสังคมหรือประเทศ

มารู้จักแนวคิด อิกิไก (IKIGAI)

อิกิไก เป็นจิตวิญญาณของชีวิตที่สมดุล ช่วยให้การดำเนินชีวิตมีความสุขกายและเบิกบานใจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบ ๑ ใน ๑๐ ข้อ ที่ยืนยันด้วยผลการศึกษาวิจัยเหตุปัจจัยที่คนโอกินาวา เป็นชุมชนที่มีประชากรอายุเกิน ๑๐๐ ปี มากที่สุดในโลก

Ikigai อิกิไก คำคำนี้ เป็นอีกคำที่เป็นที่รู้จักและกว้างขวางในวงการของคนญี่ปุ่น และคนที่มีประสบการณ์การทำงานกับคนญี่ปุ่น คำนี้หมายถึง คุณค่าของการมีชีวิตอยู่ที่แท้จริง ที่มาจากคำว่า อิกิ (iki) ที่แปลว่า การมีชีวิต และ ไก (gai) ที่แปลว่า คุณค่า ถ้าพูดง่าย ๆ ก็คือ จุดประสงค์ของการมีชีวิตอยู่ โดยอิกิไก คือ ปรัชญาเซน ที่ต้องการให้มนุษย์ชื่นชมความงามของสิ่งรอบตัว ด้วยการสร้างความสุขทั้งกาย ใจ และจิตวิญญาณ ผ่านการรู้สึกตัวและค้นพบตัวตน แต่ในโลกสังคมปัจจุบัน เมื่อเข้าสู่วัยทำงานและทำงานไปได้สักระยะหนึ่ง ผู้คนส่วนมากมักจะหมดไฟ(Burnout) ในการทำงาน ซึ่งแนวคิดหลักการของ ikigai เป็นอีกแนวคิดที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานได้อย่างมีความสุข

เริ่มค้นหาอิกิไกกัน

คุณ Ken Mogi ชาวญี่ปุ่นผู้เขียนหนังสือ *The Little Book of Ikigai* ซึ่งทำให้คำๆ นี้ถูกเผยแพร่ไปทั่วโลกในวงกว้าง บอกว่าอิกิไกมักประกอบด้วย “๕ เสาหลัก” ด้วยกันเพื่อความสมดุล

- เสาหลักที่ ๑: เริ่มต้นจากสิ่งเล็กๆ
- เสาหลักที่ ๒: ปลดปล่อยตัวเอง
- เสาหลักที่ ๓: สอดคล้องธรรมชาติและชุมชนและยั่งยืน
- เสาหลักที่ ๔: มีความสุขกับสิ่งเล็กๆ
- เสาหลักที่ ๕: อยู่กับปัจจุบันขณะ

ทั้ง ๕ เสาหลักไม่ได้เรียงตามลำดับขั้น เราอาจสัมผัสเสาหลักที่ ๕ ก่อนไล่ไปเสาหลักที่ ๑ ก็ได้ และทั้ง ๕ เสาหลักไม่ได้ ‘แยกขาด’ จากกัน แต่กลับ ‘เชื่อมโยง’ กันชนิดที่อาจขาดอย่างหนึ่งอย่างใดไปไม่ได้

เสาหลักที่ ๑: เริ่มต้นจากสิ่งเล็กๆ

ใครเคยไปเที่ยวญี่ปุ่น จะเห็นร้านราเม็งเล็กๆ เต็มไปหมดทั่วประเทศที่เจ้าของลงมาทำเองกับมือ ร้านเหล่านี้คือ ตัวอย่างของการ “เริ่มต้นจากสิ่งเล็กๆ”

เริ่มเล็ก-แต่ฝันใหญ่ พวกเขาไม่ได้หวังรวยเร็ว แต่ตั้งใจสร้างอาหารคุณภาพดี เจ้าของหลายคนตื่นแต่เช้ามีดใช้เวลาคั่วน้ำซุปนานนับ ๑๐ ชม. เพื่อเสิร์ฟรสชาติที่ดีที่สุดแก่ลูกค้า

เสาหลักที่ ๒: ปลดปล่อยตัวเอง

เรามาสู่เสาหลักการ “ปลดปล่อยตัวเอง” ไม่ผูกติดตัวเองกับอาชีพ การศึกษา ผลงาน รายได้ เพราะมันเหมือนเป็นการ “ตีกรอบ” ให้ตัวเองโดยไม่รู้ตัว ให้ละทิ้งความเป็นตัวตน ไม่โทษตัวเองจากความผิดพลาดในอดีต ปลดปล่อยตัวเองจากอนาคต เพราะคาดเดาไม่ได้ ปลดพันธนาการที่ตีตราว่าคุณต้องเป็นคนแบบนั้น-แบบนี้

เสาหลักที่ ๓: สอดคล้องธรรมชาติและชุมชนและยั่งยืน

มนุษย์เปรียบเสมือนต้นไม้ที่อยู่ในป่าใหญ่ ต้นไม้ทุกต้นล้วนมีผลต่อระบบนิเวศน์ของมันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง การกระทำของเราจึงต้อง “สอดคล้องธรรมชาติและชุมชนและยั่งยืน” ต่อสังคมรอบตัวด้วย

เสาหลักที่ ๔: มีความสุขกับสิ่งเล็กๆ

“มีความสุขกับสิ่งเล็กๆ” เป็นอีกเสาหลักที่เรียบง่ายมากในการออกเดินทางหาความหมายของการมีชีวิตอยู่ นี่คือนิยามในชีวิตประจำวัน เช่น ตื่นมาเดินออกกำลังกายเช้าตรู่, นั่งจิบกาแฟหอมๆ ยามเช้าพลางมองสวนนอกบ้าน, ดอกไม้ริมทางที่ออกใบสวยสดงดงาม, การได้ทานข้าวกะเพราหมูสับเจ้าเด็ดแถวออฟฟิศ ร้านบ้านๆ ราคาถูก, ขึ้นชมวิวตีกระทบฟ้าของกรุงเทพมหานครระหว่างนั่ง BTS ไปทำงาน เป็นต้น

เสาหลักที่ ๕: อยู่กับปัจจุบันขณะ

สุดท้ายแล้วคือการ “อยู่กับปัจจุบันขณะ” จะว่าไปแล้วปัจจุบันคือสิ่งเดียวที่เรามี (ไม่ใช่อดีต-อนาคต) นี่คือนิยามที่นำเราไปสู่ Flow State ภาวะที่จิตเราจดจ่ออยู่กับการกระทำตรงหน้า มีสมาธิเต็มเปี่ยม อยู่กับโลกทำงานตรงหน้าจนลืมเวลารอบตัว

หลักการของอิกิไก (IKIGAI)

หลักการของอิกิไก (IKIGAI) คือการตอบคำถาม ๔ ข้อพื้นฐานของอิกิไกประกอบไปด้วย อะไรคือสิ่งที่เรารัก (What you love), อะไรคือสิ่งที่เราทำได้ดี (What you are good at), สิ่งที่ทำให้เกิดรายได้ (What you can be paid for) และสิ่งที่สังคมต้องการ (What the world needs) เพื่อตอบคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ในแต่ละวัน

๑. อะไรคือสิ่งที่เรารัก (What you love)

คือ สิ่งใดที่ทำแล้วทำให้เกิดความสุข อยากทำสิ่งนั้น เพื่อจะได้พัฒนาศักยภาพในตัวเราให้ดียิ่งขึ้น และยังทำให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ก่อนสมัครงานเราสามารถพิจารณาถึง สิ่งที่เรารักและอยากจะทำก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อนำไปสู่การเลือกงานที่เหมาะสมกับตัวเราจริง ๆ และจะทำให้สามารถอยู่ในองค์กรนั้นได้นาน และใช้ความสามารถได้อย่างเต็มที่

๒. อะไรคือสิ่งที่เราทำได้ดี (What you are good at)

คือ สิ่งใดที่เรามีความสามารถทำได้ดีกว่าสิ่งอื่น หรือจะเรียกว่า Hard skill ทักษะความรู้ความสามารถที่ใช้ในการทำงาน เกิดจากการฝึกฝนจนชำนาญ จนกลายเป็นความเชี่ยวชาญ เช่น ความสามารถที่เป็นทักษะเฉพาะตัวต่าง ๆ ที่เราสามารถนำเสนอต่อผู้สัมภาษณ์งานเพื่อให้ได้งานนั้น โดยบางครั้งทักษะที่เรามีความสามารถไม่จำเป็นต้องตรงกับสาขาวิชาที่เรียนมาโดยตรง อาจเกิดจากการฝึกฝนของตนเอง จนเกิดความชำนาญ ถ้าเราค้นพบว่าเรามีความสามารถในเรื่องใด เราก็จะพบ อิกิไก ikigai ของชีวิตเรายิ่งขึ้น

๓. สิ่งที่ทำให้เกิดรายได้ (What you can be paid for)

คือ สิ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้เรา สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เช่น การหางานที่เราชอบและถนัดจะนำไปสู่รายได้ ทั้งงานประจำและงานนอกเวลาอื่น ๆ จากวิชาหรือสาขาที่เรียนจบมาทำให้เรารู้ถึงความชอบ ความถนัดของตนเองแล้ว ก็จะไปสู่การสมัครงานที่เหมาะสมกับคุณสมบัติของเรา เพื่อก่อให้เกิดรายได้ในรูปแบบงานประจำ เป็นต้น

๔. สิ่งที่สังคมต้องการ (What the world needs)

คือ สิ่งที่โลกหรือสังคมต้องการและเป็นประโยชน์ต่อโลก สังคม ตลอดจนบริษัทที่ทำงานอยู่ เช่นทักษะของการทำงานที่เรามีอยู่ สามารถช่วยเหลือสังคมในอนาคตได้หรือไม่ เมื่อก่อนเห็นงานหรือทักษะที่เป็นที่ต้องการขององค์กรแล้ว แสดงว่าเราค้นพบอิกิไก ikigai ของตนเองในข้อหนึ่ง